

Kunnskapsdepartementet

Dato: 30. september 2020

Vår ref.: ref.
Deres ref.: ref.

Saksbehandler: Ann Sofie Winther
Unntatt offentlighet:

Høringsspørsmål - forslag til forskrift om retningslinje for masterutdanning i barnevernsarbeid

1) Utkastet til forskrift må blant annet ses i sammenheng med regjeringens høringsnotat om kompetanse i barnevernet, der det foreslås å innføre krav om mastergrad for visse oppgaver i barnevernet. I hvilken grad vurderes læringsutbyttebeskrivelsene i utkastet til forskrift å dekke behovet for kompetanse i barnevernet?

Institutt for sosialfag, OsloMet, stiller seg positiv til at det settes krav til at ansatte i barneverntjenesten skal ha relevant formell kompetanse. OsloMet har lang erfaring med å utdanne folk med høy barnevernfaglig kompetanse. En master i barnevern representerer en mulighet for barnevernspedagoger til fordypning på masternivå.

Det er godt dokumentert at det er behov for styrket analytisk kompetanse i barneverntjenesten. Når det kun er 8% som har en mastergrad i barnevernfeltet er det likevel grunn til å spørre om manglende analytisk kompetanse i barnevernet like gjerne kan handle om at det er for få som har en mastergrad, heller enn at de eksisterende masterne ikke er gode nok til å kunne bidra til økt kompetanse i feltet. Dermed mener vi det ikke er godt nok begrunnet at en deling i to masterløp som begge kvalifiserer til arbeid i barnevernet, er det som møter fagfeltets eller brukernes behov.

Det kan også tenkes at etter- og videreutdanning vil kunne være bedre egnet til å dekke en del av de mer spesifikke barnevernsetatlige kunnskapsbehovene, enn det en master vil være. Dette er ikke gjensidig utelukkende løsninger, men det er vesentlig å finne fram til en hensiktsmessig fordeling av oppgaver mellom masterløpene og etter- og videreutdanningene.

Ingen mastergradstilbud kan løse alle utfordringene nevnt i regjeringens høringsnotat om kompetanse i barnevernet, så spørsmålet må dermed være hvilke utfordringer hvilke mastergradstilbud skal dekke. Utdanningene verken kan eller bør avlaste tjenestenes plikt til opplæring av sine ansatte. Det er også grunn til å hevde at utdanningene i hvert fall et stykke på vei bør bidra med kompetanse som kandidatene vanskelig kan oppnå i yrkesfeltet, selv om man også må forutsette at utdanningene til en viss grad innebærer forberedelse på bestemte oppgaver. Kritikken av barnevernet som vi bl.a. finner i rapporter fra tilsynsmyndigheter og domstolene peker i retning av at den *analytiske* kompetansen kan

Postadresse
Pb. 4 St. Olavs plass, 0130 OSLO

Telefon
67 23 50 00

forbedres, særlig at ulike kjennetegn ved saker kartlegges, skilles fra hverandre, gis en presis fortolkning og vurderes. Innrapportering fra tjenestene og erfaringen fra ansatte i videreutdanningene vi tilbyr, synes å være at ansatte i barnevernet i mange tilfeller har for lite inngående kunnskap om ulike faglige perspektiver, teorier, osv., som bidrar til å forme praksis, og også mangler tilstrekkelig kunnskap om ulike teori, til å kunne anlegge alternative perspektiver på en sak. Den hektiske hverdagen i barnevernet gir dessuten lite rom for å utvikle denne type kunnskap. Innenfor utdanningsinstitusjonene er det imidlertid mulig å bruke tid til å lære mer inngående om ulike perspektiver og teorier, vurdere dem opp mot hverandre, og drøfte betydningen for konkrete saker. Utdanningsinstitusjonene har dermed en sentral rolle i utviklingen av analytisk kompetanse.

Dette forutsetter imidlertid nok tid til å fordype seg – til å opparbeide en adekvat forståelse av utgangspunktet for ulike teorier og perspektiver, hva de kan og ikke kan forklare, og til å forstå hvilken relevans de har for den praktiske ferdighetsutøvelsen. Det krever at man lærer om en bestemt forståelse, om konkurrerende forståelser, om anvendelse på konkrete barnevernssaker og barnevernsfaglige problemstillinger, og det krever ferdighetstrening. Siden dette er svært tidkrevende læringsprosesser, vil nødvendigvis antallet problemstillinger, teorier og tema måtte begrenses. Relevant fordypning og økt analytisk kompetanse innenfor alle av barnevernets kompetansebehov lar seg derfor trolig ikke innfri av én utdanning alene, trolig heller ikke av en mastergrad for kun barnevernspedagoger. I tråd med dette kan det være hensiktsmessig å skille noe tydeligere mellom formålene til de to utdanningene som er på høring, i beskrivelsen av dem. Innholdsmessig legger mastergraden i barnevern mye vekt på saksbehandlerkompetanse, mens mastergraden i barnevernsarbeid i betydelig større grad vektlegger fordypning i kompetanse om strukturer, f.eks. klasse, oppvekstvilkår og velferdstjenestene. Ideelt sett vil en slik spesialisering kunne bidra til bedre kvalitet innenfor hver av masterne. Samtidig er det en risiko for at den avgrensningen av hver av utdanningene som nødvendigvis vil måtte ledsage en utvikling av komplementære men spesialiserte utdanninger, vil bidra til snevrere perspektiver og dårligere kvalitet på tjenestene.

Læringsutbyttebeskrivelsene som er beskrevet i utkastet til forskrift er svært relevante for arbeid i barnevernet. Fra vårt perspektiv er det en vesentlig forskjell fra forslaget til forskrift om retningslinje for masterutdanning i barnevern, at dette forslaget vektlegger behovet for kritisk analytisk kompetanse.. Vi ser det også som positivt at LUBene setter barnevernfaglig arbeid inn i en større kontekst gjennom kritisk lys på barnevernets rolle, makt og samfunnsmandat. Læringsutbyttene synes å ivareta en forståelse av at kunnskap er flertydig, og at kandidatene skal kunne forholde seg kritisk til ulike teorier og forklaringsmodeller i møte med barn, unge og deres familier i utsatte livssituasjoner. Videre synes forslaget å innebære en vektlegging av strukturelle utfordringer slik som levekår og sosial og kulturell ulikhet.

En sentral kompetanse i barnevernet som synes dekket, er vektleggingen av tverrfaglig og tverrprofesjonelt samarbeid kan bidra til god hjelp til barn på tvers av tjenester. Læringsutbyttene dekker og kravene til en mastergrad mht vitenskapsteori, forskningsmetode og en selvstendig oppgave (masteroppgaven). Kunnskap om hvordan kunnskap oppstår/produseres er en forutsetning for å kunne delta i fagutvikling i tjenestene, men også for å kunne innta en kritisk analytisk holdning til egen praksis.

Sett opp mot LUBene i Oslomets eksisterende master i barnevern, er forslaget vesentlig mer omfattende og detaljert, og dekker mange relevante temaer. Fokuset i LUBene er i hovedsak nokså tett koblet på saksbehandlingsarbeid i barnevernet. Dermed blir overordnede perspektiver mindre framtrædende. Det savnes for eksempel noen overordnede analytiske perspektiver på sosialpolitiske intervensjoner. Noe av dette kan dekkes av §8 c, om makt og myndighetsutøvelse i barnevernet, men på masternivå er det også relevant at kandidatene tilegner seg noe mer generell kunnskap om forholdet mellom stat, hjelpeapparat og individ, herunder demokrati, rettssikkerhet og plikter og rettigheter hos samfunnsborgerne.

Krav om mastergrad kan dessuten ikke ses atskilt fra andre tiltak for å styrke de ansattes kompetanse. Målet om styrking av de analytiske ferdighetene kan ikke nås ved ensidig satsning på mastergrad. En forutsetning for utvikling av analytiske ferdigheter er tid og mulighet til å reflektere kritisk over egen og tjenestens praksis, og fordrer et faglig felleskap, veiledning, og en organisering av tjenestene som tillater dette.

2) I hvilken grad vurderes utkast til forskrift å være i tråd med brukernes fremtidige behov for kompetanse i tjenestene? Vi ber særlig brukerorganisasjoner gi innspill på dette spørsmålet.

Kandidater med master i barnevernsarbeid bør etter vår oppfatning være trent i å håndtere situasjoner der det oppstår konflikt mellom hensyn til formelle regler, lokale begrensninger i ressurser, barnets beste og foresattes behov og preferanser. Å ha kompetanse i å manøvrere i dette krysspresset på en måte som ivaretar brukermedvirkning og barns og familiers ulike behov, vil være en sentral kompetanse for å kunne møte brukeres fremtidige behov. Vi vurderer at dette behovet langt på vei er dekket ved at forslaget til retningslinjer vektlegger at kandidatene skal være i stand til å forholde seg kritisk til konkrete situasjoner ut fra ulike perspektiver (§ 8 a) begrepet barnets beste (§ 8 b), og makt, myndighet og egne verdier (§8 c), samt kravet til avansert kunnskap om barnets rett til medvirkning (§7c). Slik kritisk og analytisk kompetanse er forventet på masternivå og er sentralt for å kunne inngå i relasjoner til barn, unge og familier barnevernet som åpner opp for samarbeid.

3) Hvordan vurderes graden av detaljering med hensyn til utdanningsinstitusjonenes behov for autonomi (mulighet for lokal tilpasning)? Vi ber særlig utdanningsinstitusjonene gi innspill på dette spørsmålet.

Vi opplever læringsutbyttebeskrivelsene som svært detaljerte, noe som vil kunne begrense utdanningsinstitusjonenes autonomi. Samtidig vurderer vi LUBene som svært relevante for studiet, og i tråd med kravene i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

4) Formålet med forskriften er å sikre at kandidater med samme utdanning får samme sluttkompetanse uavhengig hvilken utdanningsinstitusjon de er utdannet ved. Hvordan vurderes dette å være ivare tatt i læringsutbyttebeskrivelsene?

Et slikt formål kan ikke fullt ut oppnås uten innholdsmessig styring av utdanningene, og for at det skal kunne være mulig å utvikle utdanningene i tråd med faglige endringer både i forskning og praksisfelt, bør ikke læringsutbyttebeskrivelser være for omfattende eller for konkrete. De beste virkemidlene for

likeverdig utdanning er samarbeid på tvers av utdanningsinstitusjonene og med arbeidsgivere, og utvikling av forskning som er relevant for utdanningene.

Ved overgangen til nytt styringssystem for høyere utdanning understreket KD at lik sluttkompetanse er en sentral målsetting med å innføre Nasjonale retningslinjer for alle utdanningsløp. Dette skal imidlertid forstås som en outputbasert styring med *felles sluttkompetanse på et overordnet nivå*. Hvordan man oppnår at kandidatene går ut med den angitte sluttkompetansen, skal i stor grad være opp til utdanningsinstitusjonene. Faglig frihet og lokale profiler skal fortsatt kunne prege utdanningen ved den enkelte utdanningsinstitusjon.

Vi anbefaler derfor at retningslinjen gjennomgås med tanke på om noen læringsutbytter kan legges på et mer overordnet nivå.

5) Er det kompetanse som mangler i høringsutkastet til forskrift? I så fall hvilke?

Som nevnt over savnes noe mer overordnet kompetanse knyttet til ulike aspekter ved sosialpolitiske intervensjoner.

7) I kapittel 5 Opptakskrav, studiets oppbygning og praksisstudier er det beskrevet opptakskrav til masterutdanning i barnevernsarbeid. Vi ber høringsinstansene vurdere hvorvidt forskriften bør omtale opptakskrav og hva opptakskravene eventuelt bør være.

Vi er bekymret for at et bredt opptaksgrunnlag kan bidra til å svekke nivået på masterutdanningen, gjennom at ulik kompetanse hos kandidatene gjør det vanskelig å sørge for faglig fordypning i sosialfag/barnevern. Med utgangspunkt i denne vurderingen mener vi også at det vil være uheldig dersom utdanningsinstitusjonene åpner for et bredt opptak til studiet, noe som vil kunne presses fram av begrenset rekrutteringsgrunnlag for to mastere ved de fleste utdanningsinstitusjonene.

Forslaget angir barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere som grupper som skal gis opptak, og at utdanningsinstitusjonene selv kan velge å gi opptak til andre tilgrensende utdanninger. Dette er utdanningsløp som gir ulik sluttkompetanse, men også har det til felles at de er sosialfaglige. Ved OsloMet ligger vernepleie under Fakultet for Helsefag, mens det andre steder ligger sammen med sosialarbeiderutdanningene. Å inkludere studenter med vernepleierbakgrunn i denne masteren vil gi mulighet for bredere tverrfaglig samarbeid uten at det går på bekostning av muligheten for faglig fordypning. Vernepleierne har i større grad enn sosionomer og barnevernspedagoger også en helsefaglig kompetanse. De «skal ha kompetanse om funksjonsnedsettelse og samfunnsmessige forhold som skaper funksjonshemming. Kandidaten skal ha særlig kompetanse innen miljøterapeutisk arbeid, habilitering og rehabilitering, helsefremming og helsehjelp. Videre skal kandidaten ha kompetanse om sammensatte behov og utviklingshemming.» altså en kompetanse som ikke har noe veldig godt overlapp med barnevernstjenestens mandat. En bachelor i sosialt arbeid gir imidlertid et faglig utgangspunkt som ligger vesentlig nærmere barnevernspedagogene. Sosionomenes fag er sosialt arbeid, et fag som internasjonalt også omhandler barnevern, med fokus på endringsarbeid i møte med mennesker i utsatte livssituasjoner. Sosionomene har også læringsutbytter direkte knyttet til arbeid i barneverntjenesten, herunder juss. Dermed har sosionomer, barnevernspedagoger og vernepleiere et svært ulikt

utgangspunkt, noe som vil redusere mulighetene til å bygge videre på LUBene på bachelornivå, og dermed redusere mulighetene for faglig fordypning i masteren.

Sist, men ikke minst, er det relevant å påpeke at det i dag er store utfordringer knyttet til gjennomføringen av praksis på bachelornivå. Dette fordi praksisfeltet ikke har noen forpliktelse til å ta imot studenter i praksis, slik det er nedfelt i lovverket for helsefagene. Dersom også masterstudentene skal ut i praksis, og antall masterstudenter skal økes betraktelig, vil det fordre at det iverksettes tiltak som øker praksisfeltets deltakelse i dette arbeidet.

8) Det er foreslått nasjonal deleksamen for utdanningene. Vi ber om høringsinstansenes innspill på en mulig innføring av nasjonal deleksamen i jus for de barnevernsfaglige masterutdanningene

- Det er nasjonalt betydelig mangel på jurister med førstekompetanse på dette området. En nasjonal deleksamen i jus på dette nivået forutsetter undervisere og sensorer med slik kompetanse. Etablering av tilstrekkelig kompetanse vil kreve langsiktige rekrutteringstiltak.
- Nasjonal deleksamen i jus vurderes av prinsipielle grunner som utfordrende da den går langt i å redusere utdanningsinstitusjonenes autonomi. Dersom det skal være et krav for å jobbe i barnevernstjenesten å ha bestått en eksamen i jus, kan et godt alternativ være å organisere dette som en videreutdanning.

9) Praksisstudier kan beskrives i forskriften, men skal da beskrives på et overordnet nivå. Detaljert beskrivelse av praksisstudiene skal skje ved den enkelte utdanningsinstitusjon. Det er ikke lagt inn krav om praksisstudier i utdanningene. Utdanningsinstitusjonene kan likevel tilby praksisstudier som en del av utdanningene. Vi ber høringsinstansene særlig vurdere om det bør forskriftsfestes krav til praksis i utdanningene eller om dette kan vurderes ved den enkelte utdanningsinstitusjon?

Vi mener at krav til praksisstudier ikke bør forskriftsfestes. Både sosionomer og vernepleiere har praksis i sin grunnutdanning. For å styrke den erfaringsbaserte kunnskapen for masterkandidatene kan en mulig måte å løse det på være å stille krav om arbeidserfaring/forpraksis fra barnevernstjenesten som et av kravene til opptak.

10) Har du/dere andre innspill enn det dere allerede har gitt ovenfor?

Generelle innspill:

- Institutt for sosialfag, OsloMet, vurderer det som problematisk å etablere to masterløp som skal kvalifisere til samme type arbeid. Det er ressurskrevende, og mange utdanningsinstitusjoner vil måtte ta hensyn til om de har tilstrekkelig med ansatte med førstekompetanse på området til å kunne tilby to løp. Det er uklart i hvilken grad det er mulig å ha felleselementer i de to løpene, eller om de må gjennomføres som helt separate løp. Vi gjentar fra høringsuttalelsen om kompetanse i barnevernet at vi ikke opplever at det er gitt en overbevisende begrunnelse for

behovet for to ulike mastergrader som skal kvalifisere til samme type arbeid i barneverntjenesten.

- Forslaget om to mastere innebærer også at master i barnevernsarbeid skal være åpent for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere – og eventuelt andre tilgrensende utdanninger. Dette vil etter samme tankegang som tilsier økt mulighet for fordypning på master i barnevern, redusere mulighetene for faglig fordypning for barnevernspedagoger og sosionomer som måtte velge denne masteren, siden vernepleiere og eventuelt andre tilgrensende utdanninger ikke har en felles faglig plattform i sosialfaglig teori og praksis. Vi synes ikke at det er godt begrunnet at dette er en deling som møter fagfeltets eller brukernes behov, og at det dermed er noe fagfeltet eller brukerne er tjent med.
- Til tross for et formål om at master i barnevernsarbeid skal kvalifisere til både arbeid i barnevernstjenesten og institusjonsbarnevernet, framstår master i barnevernsarbeid langt på vei som en avgrensning til barneverntjenesten. Arbeid i barnevernsinstitusjoner er i liten grad omfattet av denne masterens læringsutbyttet.

Med hilsen

Oddgeir Osland
dekan
Fakultet for samfunnsvitenskap

Anne Britt Djuve
instituttleder
Institutt for sosialfag